

Samverkan med det omgivande samhället i en samhällsvetenskaplig utbildning

Författare: Gunilla Albinsson och Kerstin Arnesson

Lärosäte/organisation: Blekinge Tekniska Högskola, Karlskrona, Sverige

Kontaktuppgifter: gunilla.albinsson@bth.se, kerstin.arnesson@bth.se

Presentationsform: Presentation

Tema 5 Samverkan

Inledning

I detta paper diskuteras hur samverkan mellan högre utbildning och det omgivande samhället bidrar till att teoretisk och praktisk kunskap integreras. Inom uppdraget programansvar för Samhällsvetarprogrammet för organisation och samhällsförvaltning vid Blekinge Tekniska Högskola (BTH) har vi utifrån en interaktiv forskningsansats arbetat med att utveckla en arena för gemensamt kunskapsutbyte och kunskapsutveckling.

Bakgrund

En viktig förutsättning för ett framgångsrikt samarbete mellan högskola och näringsliv är att samverkanstanken ses som en integrerad och självklar del i allas arbete och i hela högskolans verksamhet. Svenskt Näringslivs årliga undersökning visar att åtta av tio studenter väljer högre studier för att få förbättrade förutsättningar på arbetsmarknaden. Möjligheten att etablera sig efter examen har konstaterats vara större om studenter redan under utbildningen ges tillgång till kontaktytor i arbetslivet. Utbildningars samverkan med arbetslivet är därmed en mycket viktig fråga för såväl blivande studenter som högskolor/universitet.¹ Samverkansaspekten styrks även av att det i högskolelagen anges att i högskolornas uppgift ingår att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta.²

Programidén till Samhällsvetarprogrammet för organisation och samhällsförvaltning har sin upprinnelse i ett intresse för hur teoretisk och praktisk kunskap genom samverkan med det omgivande samhället kan integreras inom högre utbildning. Våra tidigare erfarenheter av samverkan har företrädesvis handlat om att studenter vid ett fåtal tillfällen under sin utbildningstid haft kontakter med olika arbetsplatser. Utifrån dessa erfarenheter ville vi nu systematiskt arbeta tillsammans med ett begränsat antal organisationer/samhällsförvaltningar där samverkan skulle skapa förutsättningar för ett ömsesidigt lärande. Grundtanken var att återkommande kontakter med en arbetsplats under hela utbildningstiden skulle berika studentens läroprocess, något som i förlängningen borde stärka möjligheten till anställning efter avslutad utbildning.

Syfte

Studiens övergripande syftet var att inom uppdraget programansvar integrera teoretisk och praktisk kunskap genom samverkan med offentliga organisationer/samhällsförvaltningar. Ytterligare ett syfte var att implementera arbetsplatsanknutna studier som återkommande inslag inom programmets kurser.

¹ Svenskt Näringsliv. (2010). Utbildningskvalitet. *Svenskt Näringslivs samverkansundersökning Universitet/högskola-arbetsliv*.

² *Högskolelag*. (1992:1432). Svensk författningssamling SFS 1992:1434.

Metod och tillvägagångssätt

Interaktiv forskning är en avgränsad form av aktionsforskning som är lämplig när det handlar om att följa och påverka utvecklingen inom ett flerårigt projekt. Forskningen är praktiskt inriktad, bedrivs som en cyklisk process där deltagarna är centrala i forskningsprocessen. Utmärkande är också att förändring ses som en integrerad del av forskningen. Genom en systematisk dialog där reflektion och lärprocess är det centrala sker utbyte av kunskap. Forskarens helhetsförståelse och teorikunnande i relation till praktikerns inifrånvy ger ett perspektivseende som fördjupar kunskapsbildningen. I likhet med den kvalitativa forskningsansatsen är strävan att uppnå en nära, subjekt-subjektrelation mellan forskare, student och praktiker.³

I vårt fall innebar det att insamlandet av empiriskt material sågs som en pågående process under hela projektet. I en systematisk dialog, där reflektion och lärprocess var det centrala, skedde utbyte av kunskap mellan oss, programstudenter, undervisande lärare och representanter från olika organisationer/samhällsförvaltningar. Denna dialog skapade förutsättningar för ett perspektivseende, som fördjupade kunskapsbildningen.⁴

Återkommande genomfördes olika former av seminarier där representanter för olika organisationer/samhällsförvaltningar, lärare och programstudenter deltog. Vid dessa sammankomster fungerade en av oss som moderator med uppgift att initiera nya infallsvinklar i det ämne som diskuterades medan den andra observerade och ansvarade för dokumentation.

Empiriskt material samlades även in i form av programstudenters kursvärderingar, reflektionspaper, intervjuer/samtal i fokusgrupper och samtal med kontaktpersoner för fadderorganisationer och kursansvariga lärare inom programmet.

Under september 2010 utfördes intervjuer/samtal i 2 fokusgrupper med 5 deltagare i varje grupp.⁵ Syftet var att samla in våra studenters åsikter, attityder, tankar och uppfattningar men även att fånga interaktionen mellan gruppmedlemmarna. Urvalet utgjordes av programstudenter med erfarenhet av arbetsplatsanknutna studier.

På likartat sätt utfördes samtalen med våra samverkanspartners. Dessa ägde rum i 3 fokusgrupper med 4-5 deltagare i varje grupp. I fokus för dessa samtal stod erfarenheter av hur teoretiskt och praktiskt lärande integrerats i de arbetsplatsanknutna studierna, på vilket sätt det ömsesidiga lärandet mellan utbildningsprogrammet och fadderorganisationen skett samt vilka frågor, insikter och perspektiv de arbetsplatsanknutna studierna bidragit med.

Empiriskt material samlades även in vid våra programträffar med kursansvariga lärare. Återkommande teman var att diskutera genomförandet av de arbetsplatsanknutna studierna, utformandet av uppgifter, integrering av teori och praktik samt kursvärderingar. Vid dessa programträffar ansvarade någon av oss för dokumentationen.

³ Hansson, Agneta. (2003). *Practically. Action Research in Theory and Practice – in the Wake of LOM*. (Doctoral Dissertation). Gothenburg: University of Gothenburg. Department of Sociology, p 53 ff; Svensson, Lennart., Aagaard Nielsen, Kurt. (2006). Action Research and Interactive Research. In Kurt Aagaard Nielsen., Lennart Svensson. (Eds.), *Action Research and Interactive Research. Beyond practice and Theory*. Maastricht: Shaker Publishing, p 18ff; Johansson, Anders W. (2008). Kritisk reflektion och handling i interaktiv forskning. I Bengt Johansson., Ewa Gunnarsson., Torbjörn Stjernberg. (Red.), *Gemensamt kunskapande – den interaktiva forskningens praktik*. Växjö universitet: Acta Wexionensia, s17ff; Westlander, Gunnela. (2006). Research Roles in Action Research. In Kurt Aagaard Nielsen., Lennart Svensson. (Eds.), *Action Research and Interactive Research. Beyond Practice and Theory*. Maastricht: Shaker Publishing, p 48ff; Svensson, Lennart., Ellström, Per-Erik., Brulin, Göran. (2007). Introduction on Interactive Research. *International Journal of Action Research*. (3). p. 236ff.

⁴ Aagaard, Nielsen, Kurt., Nielsen, Steen, Birger. (2006). Methodologies in Action Research. In Kurt Aagaard Nielsen., Lennart, Svensson. (Eds.), *Action Research and Interactive Research. Beyond Practice and Theory*. Maastricht: Shaker Publishing, p 65ff.;

⁵ Bryman, Alan. (2008). *Social Research Methods*. Oxford: OUP Oxford, p 127, 330ff; Cohen, Louis., Manion, Lawrence., Morrison, Keith. (2007). *Research Methods in Education*. London and New York: Routledge. p 289ff; Wibeck, Victoria. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur AB, s 11,25ff, 29ff,

Resultat

I samarbete med fjorton fadderorganisationer utvecklades lärandet i form av arbetsplatsanknutna studier. Inom varje organisation fanns en särskilt utvald kontaktperson som hjälpte studenten att hitta rätt med de frågor som skulle studeras. Det kunde exempelvis vara att med utgångspunkt i teori studera organisationsstruktur, organisationskultur, makt, beslutsfattande, jämställdhetsaspekten, arbetsplatsens användande av e-tjänster, frågor om projektledning, olika ekonomiska och juridiska styrmedel. De arbetsplatsanknutna studierna handlade även om att studenten reflekterade över en aspekt som ytterligare kunde belysas genom teoretiska studier.

Formandet av en struktur var viktigt för att skapa en helhet och gemensamma ramar för de arbetsplatsanknutna studierna. Strukturen inbegrep att studenten under hela utbildningstiden skulle ha kontakt med samma fadderorganisation/kontaktperson. Redan under den första terminens inledande veckor valde därför studenten en av programmets fjorton fadderorganisationer. Strukturen innefattade även att varje delkurs skulle innehålla en uppgift med fokus på integrering av teoretisk och praktisk kunskap. Med denna utgångspunkt skulle studenten, med sin fadderorganisation som praktiskt exempel, vid 4-6 tillfällen varje termin problematisera, ställa frågor, samla information, reflektera och analysera.

Mötet mellan student, fadderorganisation/kontaktperson, lärare och forskare såg vi som en grund för lärandet. I ett tidigt skede väcktes tanken om att fadderorganisationerna skulle medverka i programmet på olika sätt. Exempel på sådan medverkan var när våra studenter deltog vid föreläsningar/seminarier i fadderorganisationernas regi. Ämnesområden som behandlades var ungdomskultur, politikerstyrda organisationer, jämställdhet samt ideella hjälpinsatser. Studenterna besökte också fadderorganisationerna i syfte att fördjupa kunskapen om informationsteknik i offentlig verksamhet. Öppna föreläsningar, som arrangerades av BTH, är ytterligare exempel på samverkan liksom det gemensamma forskningsprojektet "Ungas livsvillkor i Karlskrona och Pretoria".

I fokus för de arbetsplatsanknutna studierna stod en lärprocess för integrering av teori och praktik inom vilken lärandet sågs som en aktiv meningsskapande process där individen får en ändrad förståelse för omvärlden, ökad kompetens och ny handlingsberedskap⁶. Det aktiva lärandet, där det personliga, emotionella och kognitiva samspelar, förutsatte även att tid avsattes då kunskapande processer kräver dialog i samspel med andra, men även tid för egen reflektion. Detta överensstämmer med Molanders syn på reflektion som, enligt honom, är "att ta ett steg tillbaka för att se och tänka över sig själv och vad man gör, för att få perspektiv på en situation"⁷.

Avslutande reflektioner

En av studiens viktigaste slutsatser är att samverkan med det omgivande samhället måste omgärdas av en medveten strategi för hållbart lärande. Lärandet som praktisk och teoretisk integrerad helhet sker i en dialektisk process mellan individ, grupp och samhälle. Lärande uppstår i den lärande gruppen, det vill säga i mötet mellan student, lärare/forskare och kontaktperson. I detta möte är dialog, reflexivitet och förmåga att lära av varandra basen för integrering av praktisk användbar och teoretisk förankrad kunskap.⁸ En annan viktig faktor vid samverkan är att pedagogisk kompetens måste omsättas i en praktisk verklighet. Det förutsätter en samhällssyn där det råder ett dialektiskt förhållande mellan individ och struktur, en humanistisk människosyn och en syn på lärandet som en aktivt, skapande process som leder till handling. I pedagogisk kompetens innefattas också rollen som facilitator och att fungera som drivkraft för såväl individuellt, kollektivt som organisatoriskt lärande. Vidare inbegrips skapandet av ett öppet klimat där den lärande gruppen upplever att de vill dela med sig av kunskap och erfarenheter. De arbetsplatsanknutna studierna måste vara ett återkommande

⁶ Ellström, Per-Erik. (1996). Rutin och reflektion. Förutsättningar och hinder för lärande i dagligt arbete. I Per-Erik Ellström., Bernt Gustavsson., Staffan Larsson. (Red.), *Livslångt lärande*. Lund: Studentlitteratur AB, 147ff.

⁷ Molander, Bengt. (1996). *Kunskap i handling*. Göteborg: Daidalos, s 143.

⁸ Knutagård, Hans. (2003). *Introduktion till verksamhetsteori*. Lund: Studentlitteratur AB. s 44ff.

inslag inom programmets kurser. Utvecklandet av, som i vårt fall, en arena för gemensamt kunskapsutbyte och kunskapsutveckling är svårt att generalisera. I detta paper har vi visat hur en reflexiv lärprocess utgör grunden för en gemensam kunskapsbildning där både praktiskt användbar och teoretiskt förankrad kunskap står i fokus.

Litteratur- och källförteckning

Aagaard, Nielsen, Kurt., Nielsen, Steen, Birger. (2006). Methodologies in Action Research. In Kurt Aagaard Nielsen., Lennart, Svensson. (Eds.), *Action Research and Interactive Research. Beyond Practice and Theory*. Maastricht: Shaker Publishing.

Bryman, Alan. (2008). *Social Research Methods*. Oxford: OUP Oxford.

Cohen, Louis., Manion, Lawrence., Morrison, Keith. (2007). *Research Methods in Education*. London and New York: Routledge.

Ellström, Per-Erik. (1996). Rutin och reflektion. Förutsättningar och hinder för lärande i dagligt arbete. I Per-Erik Ellström., Bernt Gustavsson., Staffan Larsson. (Red.), *Livslångt lärande*. Lund: Studentlitteratur AB.

Hansson, Agneta. (2003). *Practically. Action Research in Theory and Practice – in the Wake of LOM*. (Doctoral Dissertation). Gothenburg: University of Gothenburg. Department of Sociology.

Högskolelag. (1992:1432). Svensk författningssamling SFS 1992:1434.

Johansson, Anders W. (2008). Kritisk reflektion och handling i interaktiv forskning. I Bengt Johannisson., Ewa Gunnarsson., Torbjörn Stjernberg. (Red.), *Gemensamt kunskapande – den interaktiva forskningens praktik*. Växjö universitet: Acta Wexionensia.

Knutagård, Hans. (2003). *Introduktion till verksamhetsteori*. Lund: Studentlitteratur AB.

Svenskt Näringsliv. (2010). Utbildningskvalitet. *Svenskt Näringslivs samverkansundersökning Universitet/högskola-arbetsliv*.

Svensson, Lennart., Ellström, Per-Erik., Brulin, Göran. (2007). Introduction on Interactive Research. *International Journal of Action Research*. (3). p. 233-249.

Svensson, Lennart., Aagaard Nielsen, Kurt. (2006). Action Research and Interactive Research. In Kurt Aagaard Nielsen., Lennart Svensson. (Eds.), *Action Research and Interactive Research. Beyond practice and Theory*. Maastricht: Shaker Publishing.

Westlander, Gunnela. (2006). Research Roles in Action Research. In Kurt Aagaard Nielsen., Lennart Svensson. (Eds.), *Action Research and Interactive Research. Beyond Practice and Theory*. Maastricht: Shaker Publishing.

Wibeck, Victoria. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur AB.